

JUSTITSMINISTERIET

Vejledning om whistleblowerordninger på offentlige arbejdspladser

17. december 2021

Foto: Lars Svankjær

Indhold

1.	Forord	3
2.	Definitioner	4
3.	Hvilke arbejdspladser skal have en whistleblowerordning?	5
3.1	Arbejdspladser med 50 eller flere ansatte	5
3.2	Opgørelse af antallet af ansatte	6
3.3	Kommuners mulighed for at etablere fælles whistleblowerordninger, herunder kommunale fællesskaber (§ 60-selskaber)	6
3.4	Outsourcing til en ekstern tredjepart	7
4.	Hvem kan indgive oplysninger som whistleblower?	8
4.1	Arbejdspladsens arbejdstagere	8
4.2	Øvrige beskyttede persongrupper	8
4.3	Kan whistleblowerordningen stilles til rådighed for personer, som ikke er omfattet af den beskyttede persongruppe?	9
5.	Hvilke oplysninger er omfattet?	10
5.1	Overtrædelser af EU-retten	10
5.2	Alvorlige lovovertrædelser og øvrige alvorlige forhold	11
5.3	Hvilke oplysninger er ikke omfattet?	12
5.4	Særligt om lovovertrædelser og forhold, der har fundet sted før lovens ikrafttræden	13
6.	Hvilke krav er der til whistleblowerordningen?	14
6.1	Udpejning af en whistleblowerenhed	14
6.2	Udformning af en whistleblowerordning	15
6.3	Whistleblowerenhedens opgaver	16
6.4	Arbejdspladsens informationspligt	19
6.5	Arbejdspladsens dokumentationspligt	20
6.6	Behandling af personoplysninger	20
6.7	Tavshedspligt og videregivelse	22
6.8	Særligt om aktindsigt, partsaktindsigt, partshøring, oplysningspligt og begrundelse	23
6.9	Offentlighedsordning	24
7.	Hvilke rettigheder har de involverede personer?	25
7.1	Whistlebloweren	25
7.2	Den berørte person	27
	Bilag 1: Eksterne whistleblowerordninger	28

1. Forord

Folketinget vedtog den 24. juni 2021 lov nr. 1436 om beskyttelse af whistleblowere (herefter whistleblowerloven).¹

Whistleblowerloven gennemfører Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2019/1937 af 23. oktober 2019 om beskyttelse af personer, der indberetter overtrædelser af EU-retten (herefter whistleblowerdirektivet) i dansk ret.²

Whistleblowerloven stiller bl.a. krav om, at der etableres whistleblowerordninger på alle private og offentlige arbejdspladser med 50 eller flere ansatte. Whistleblowerloven træder i kraft den 17. december 2021, dog således at forpligtelsen til at etablere whistleblowerordninger for arbejdspladser i den private sektor med mellem 50 og 249 ansatte først indtræder den 17. december 2023.

Denne vejledning er udarbejdet med henblik på at understøtte implementeringen af whistleblowerloven på offentlige arbejdspladser. Vejledningen giver en overordnet beskrivelse af gældende ret, herunder kravene til udformning af whistleblowerordninger samt til håndtering af og opfølgning på de enkelte indberetninger.

Der er udarbejdet en tilsvarende vejledning for private arbejdspladser. Der er tillige udarbejdet en vejledning for personer, der ønsker at indgive eller overvejer at indgive oplysninger som whistleblower.³

Whistleblowerordninger kan på den enkelte arbejdsplads være med til at øge mulighederne for, at bl.a. ansatte kan ytre sig om kritisable forhold i myndighederne uden at frygte for negative konsekvenser. Formålet med at etablere en whistleblowerordning er at sikre åbenhed og gennemsigtighed i forhold til eventuelle ulovligheder og alvorlige uregelmæssigheder på den enkelte arbejdsplads.

Whistleblowerordningerne skal ses som et supplement til den direkte og daglige kommunikation på arbejdspladsen om fejl og utilfredsstillende forhold mv. Ordningerne udgør desuden et supplement til eksisterende muligheder for f.eks. at rette henvendelse til nærmeste leder, personale-/HR-afdelingen eller tillidsrepræsentanten samt brug af det fagretlige system til håndtering af konflikter på arbejdspladsen, ligesom ordningerne ikke begrænser offentligt ansattes ytringsfrihed. Ordningerne udelukker heller ikke muligheden for at indberette via eksterne kanaler som f.eks. tilsynsmyndigheder eller Folketingets Ombudsmand.

Ved udstedelse af denne vejledning, bortfalder samtidig Fælles vejledning for whistleblowerordninger på statens område af 23. oktober 2020, som er udstedt af Justitsministeriet

¹ <https://www.retsinformation.dk/eli/ta/2021/1436>.

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L1937&from=DA>.

³ <https://www.justitsministeriet.dk/temaer/whistleblowing/>.

2. Definitioner

Personer

Whistleblower: En fysisk person, der foretager indberetning eller offentliggørelse af oplysninger om overtrædelser, som personen har skaffet sig adgang til i forbindelse med vedkommendes arbejdsrelaterede aktiviteter.

Berørt person: En fysisk eller juridisk person, der i indberetningen eller offentliggørelsen angives som en person, til hvem overtrædelser kan henregnes, eller som nævnte person har tilknytning til.

Andre centrale definitioner

Overtrædelser: Handlinger eller undladelser, der vedrører overtrædelser af EU-retten, og som er omfattet af anvendelsesområdet for whistleblowerdirektivet, eller som udgør en alvorlig lovovertrædelse eller et øvrigt alvorligt forhold.

Oplysninger om overtrædelser: Enhver oplysning, herunder rimelig mistanke, om faktiske eller potentielle overtrædelser, som har fundet sted eller med stor sandsynlighed vil finde sted i den organisation, hvor whistlebloweren arbejder eller har arbejdet, eller i en anden organisation, som whistlebloweren er eller var i kontakt med via sit arbejde, samt om forsøg på at skjule sådanne overtrædelser.

Indberetning: Mundtlig eller skriftlig meddelelse af oplysninger om overtrædelser.

Offentliggørelse: Det forhold, at oplysninger om overtrædelser gøres offentligt tilgængelige.

Opfølgning: Ethvert tiltag truffet af modtageren af en indberetning eller den kompetente myndighed til at vurdere rigtigheden af de påstande, der fremsættes i indberetningen, og, hvor det er relevant, til at imødegå den indberettede overtrædelse, herunder via tiltag såsom en intern undersøgelse, en efterforskning, retsforfølgning, et søgsmål til tilbagesøgning af midler eller sagsafslutning.

Feedback: Meddelelse til whistlebloweren af oplysninger om opfølgning og om begrundelsen for en sådan opfølgning.

3. Hvilke arbejdspladser skal have en whistleblowerordning?

3.1 Arbejdspladser med 50 eller flere ansatte

Der skal etableres whistleblowerordninger på alle offentlige arbejdspladser med 50 eller flere ansatte senest den 17. december 2021.

Sondringen mellem offentlige og private arbejdspladser

Offentlige arbejdspladser omfatter først og fremmest alle juridiske enheder, som omfattes af forvaltningslovens § 1, stk. 1 og 2.

Det betyder, at enhver juridisk enhed, som omfatter den offentlige forvaltning, betragtes som en offentlig arbejdsplads. Det omfatter alle forvaltningsmyndigheder, som hører under den statslige, regionale og kommunale forvaltning, herunder både almindelige forvaltningsmyndigheder såsom særlige nævn eller råd, f.eks. Retslægerådet, og særlige forvaltningsenheder, f.eks. Danmarks Nationalbank.

Det betyder endvidere, at al virksomhed, der udøves af selvejende institutioner, foreninger, fonde m.v., der er oprettet ved lov eller i henhold til lov, og selvejende institutioner, foreninger, fonde m.v., der er oprettet på privatretligt grundlag, og som udøver offentlig virksomhed af mere omfattende karakter og er undergivet intensiv offentlig regulering, intensivt offentlig tilsyn og intensiv offentlig kontrol, betragtes som offentlige arbejdspladser.

Der kan uddybende henvises til vejledning nr. 11740 af 4. december 1986 om forvaltningsloven, pkt. II.⁴

Herudover betragtes domstolene samt Folketinget og dets institutioner som offentlige arbejdspladser.

Private arbejdspladser omfatter omvendt enhver anden juridisk enhed, som ikke er omfattet af forvaltningslovens § 1, stk. 1 og 2, og som ikke hører under domstolene eller Folketinget og dets institutioner.

Begrebet arbejdsplads skal forstås i overensstemmelse med CVR-lovens definition af begrebet juridisk enhed.⁵ Det indebærer, at kravet om etablering af en whistleblowerordning gælder for enhver arbejdsplads med 50 eller flere ansatte med eget CVR-nummer.

For så vidt angår offentlige arbejdspladser med færre end 50 ansatte vil det være op til den enkelte myndighed, om der skal oprettes en whistleblowerordning for myndigheden.

Justitsministeren kan efter en konkret risikovurdering og efter forhandling med vedkommende minister pålægge arbejdspladser med færre end 50 ansatte inden for et bestemt område at etablere en whistleblowerordning. Det kan ske, hvis der vurderes at være behov for at stille særlige krav inden for områder, hvor der som følge af aktiviteterne i sektoren vurderes at være betydelige

⁴ <https://www.retsinformation.dk/eli/retsinfo/1986/11740>.

⁵ Jf. bemærkningerne til lovforslagets § 9, stk. 1, jf. Folketingstidende 2020-2021, Tillæg A, L 213, Forslag til lov om beskyttelse af whistleblowere som fremsat.

risici for overtrædelser, som kan have samfundsmæssig betydning.⁶ Fastsættelse af områdespecifikke krav om etablering af en whistleblowerordning forudsætter forudgående inddragelse af relevante interessenter, herunder arbejdsmarkedets parter.⁷

3.2 Opgørelse af antallet af ansatte

Ved opgørelsen af antallet af ansatte medregnes alle ansatte uanset beskæftigelsesgraden, som modtager vederlag for personligt arbejde i tjenesteforhold.⁸ Opgørelsen kan foretages på baggrund af de oplysninger om antallet af ansatte, der fremgår af CVR-registret.

Forpligtelsen til at etablere en whistleblowerordning indtræder, når en arbejdsplads i de fire senest forudgående kvartaler i gennemsnit har haft 50 eller flere ansatte.

Opgørelsen

Ved opgørelsen af ansatte medregnes bl.a. fuldtids- og deltidsansatte, ansatte med tidsbegrænsede ansættelseskontrakter (projektansættelser) samt vikarer.⁹ Mindre og mellemstore arbejdspladser, der i vidt omfang gør brug af tilkaldte vikarer til at dække ledige vagter, eller som på grund af deres driftsform har et meget varierende antal medarbejdere over året, bør være særlig opmærksomme på, om de er forpligtede til at etablere en whistleblowerordning.

For nyoprettede arbejdspladser og ved væsentlige udvidelser af antallet af ansatte, hvor det ikke er muligt at foretage en optælling for fire fulde kvartaler, beregnes antallet af ansatte på arbejdspladsen ud fra gennemsnittet af de kvartalvise optællinger, som det har været muligt at foretage efter oprettelsen eller udvidelsen. Det kunne eksempelvis være i forbindelse med ressortændringer.

3.3 Kommuners mulighed for at etablere fælles whistleblowerordninger, herunder kommunale fællesskaber (§ 60-selskaber)

En kommune har mulighed for at overdrage administrationen af kommunens whistleblowerordning til en anden kommune. Det betyder, at en kommune kan overlade det til en anden kommune at udføre de opgaver, som en kommune er forpligtet til at udføre i medfør af whistleblowerlovens § 11, stk. 1.

Kommuner omfatter i denne sammenhæng også kommunale fællesskaber, jf. § 60 i lov om kommuners styrelse.

Hvis en kommune gør brug af muligheden for at overdrage administrationen af kommunens whistleblowerordning til en anden kommune, er den pågældende kommune fortsat ansvarlig for, at den anden kommunen driver whistleblowerordningen i overensstemmelse med whistleblowerloven, herunder bl.a. at der etableres en intern whistleblowerordning samt at alle relevante lovkrav overholdes.

⁶ F.eks. overtrædelser af lovgivning eller retningslinjer, som har væsentlig betydning for folkesundheden eller miljøforhold.

⁷ Jf. bemærkningerne til lovforslagets § 9, stk. 2, jf. Folketingstidende 2020-2021, Tillæg A, L 213, Forslag til lov om beskyttelse af whistleblowere som fremsat. Bemyndigelsen til at fastsætte en sektorspecifik ordning er ikke udnyttet på nuværende tidspunkt.

⁸ Jf. bemærkningerne til lovforslagets § 9, stk. 1, jf. Folketingstidende 2020-2021, Tillæg A, L 213, Forslag til lov om beskyttelse af whistleblowere som fremsat.

⁹ Ved opgørelsen af antallet af ansatte medregnes vikarer, som er ansat via et vikarbureau, til vikarbureauets ansatte, mens vikarer, som er ansat direkte af arbejdspladsen, medregnes til arbejdspladsens ansatte.

Hvis en kommune administrerer flere whistleblowerordninger og dermed kan modtage indberetninger fra whistleblowere i forskellige kommuner, skal det være tydeligt for whistlebloweren, hvortil oplysninger om overtrædelser i den kommune, som whistleblowerens indberetning vedrører, skal indgives.

Hvis eksempelvis den administrerende kommune vælger at gøre brug af en digital portalløsning, kan løsningen med fordel opsættes på en sådan måde, at whistlebloweren på forhånd har mulighed for at vælge, hvilken kommune indberetningen vedrører.

To eller flere kommuner har endvidere mulighed for at etablere deres whistleblowerordninger i et kommunalt fællesskab i overensstemmelse med § 60 i lov om kommuners styrelse.

Hvis to eller flere kommuner gør brug af muligheden for at sammenlægge deres whistleblowerordninger og etablere deres whistleblowerordning i et kommunalt fællesskab, overlader disse kommuner ansvaret for whistleblowerordningen til det kommunale fællesskab.

Det betyder, at etableringen af kommunernes whistleblowerordning og den efterfølgende administration overlades endeligt til det kommunale fællesskab.

Det medfører ifølge de gældende regler om kommunale fællesskaber også, at det alene er muligt for kommunen at udøve indflydelse på samarbejdet om whistleblowerordningen gennem vedtægterne i det kommunale fællesskab og gennem kommunens repræsentanter i fællesskabets styrende organ.

3.4 Outsourcing til en ekstern tredjepart

Whistleblowerordningen kan udliciteres helt eller delvist til en ekstern tredjepart, herunder f.eks. en indberetningsplatformsudbyder, advokat eller revisor.

Arbejdspladsen er ansvarlig for, at tredjepartens whistleblowerordning opfylder kravene i whistleblowerloven. Det er derudover et krav, at tredjeparten afgiver en skriftlig garanti om at overholde lovens krav om uafhængighed, fortrolighed, databehandling og tavshedspligt mv., som arbejdspladsen skal overholde.

Selvom arbejdspladsen udliciterer opgaven med at modtage indberetningen, bør der udpeges en eller flere personer til en intern whistleblowerenhed på arbejdspladsen, der kan kommunikere med den eksterne tredjepart i tilfælde, hvor der f.eks. er behov for at indhente yderligere oplysninger på arbejdspladsen, eller hvor undersøgelsen af et forhold kan give anledning til, at der træffes beslutning om reaktioner. Derudover er det hensigtsmæssigt, at arbejdspladsen har kendskab til de modtagne indberetninger, idet arbejdspladsen skal sikre sig, at den overholder sine forpligtelser efter whistleblowerloven.

Koncernforbundne myndigheder kan ikke være eksterne tredjeparter for hinanden. Det betyder, at et departement ikke kan fungere som ekstern tredjepart i forhold til de underliggende myndigheder, dog med undtagelse af de særordninger som whistleblowerloven fastsætter for Politiets Efterretningstjeneste (PET) og Forsvarets Efterretningstjeneste (FE).¹⁰ Det er ikke noget til hinder for, at arbejdspladserne udliciterer til den samme tredjepart. Det forudsætter dog, at den eksterne tredjepart lever op til kravet om fortrolighed i forhold til de respektive ordninger.¹¹

¹⁰ Jf. whistleblowerlovens § 17, stk. 2 og 3.

¹¹ Jf. bemærkningerne til lovforslagets § 11, stk. 2, jf. Folketingstidende 2020-2021, Tillæg A, L 213, Forslag til lov om beskyttelse af whistleblowere som fremsat.

4. Hvem kan indgive oplysninger som whistleblower?

4.1 Arbejdspladsens arbejdstagere

Arbejdspladsens whistleblowerordning skal som minimum stilles til rådighed for arbejdspladsens arbejdstagere.¹²

Arbejdstagerbegrebet skal forstås i overensstemmelse med det EU-retlige arbejdstagerbegreb, jf. artikel 45 i Traktaten om Den Europæiske Funktionsmåde (TEUF). Arbejdstagerbegrebet er ikke defineret i TEUF eller i en EU-retsakt, men er fastlagt ved EU-Domstolens retspraksis.

Arbejdstagerbegrebet karakteriseres i retspraksis generelt som et arbejdsforhold, hvor en person i en vis periode præsterer ydelser mod vederlag for en anden og efter dennes anvisninger. Det er en forudsætning, at den pågældende person for at kunne kvalificeres som arbejdstager skal udøve en reel og faktisk beskæftigelse, der ikke er af så ringe omfang, at den fremtræder som et rent marginalt supplement.

Ifølge EU-Domstolen må begrebet ikke fortolkes indskrænkende. EU-Domstolens retspraksis indebærer, at vurderingen af arbejdstagerstatus altid skal ske på baggrund af en konkret og individuel vurdering.

Vurderingen skal tage udgangspunkt i den pågældendes egne forhold samt den arbejdsaktivitet, som den pågældende udøver. Der skal foretages en helhedsvurdering, hvor bl.a. varigheden af arbejdsforholdet, arbejdsaktivitetens omfang og hvorvidt personen har modtaget løn eller vederlag kan tillægges betydning.

Arbejdstagerbegrebet

Begrebet *arbejdstager*¹³ forstås bredt og kan bl.a. være fuldtids- og deltidsansatte, ansatte med tidsbegrænsede ansættelseskontakter (projektansættelser) samt vikarer.¹⁴

4.2 Øvrige beskyttede persongrupper

Arbejdspladsen skal stille whistleblowerordningen til rådighed for sine arbejdstagere.

Derudover er der en række andre persongrupper, som arbejdspladsen frit kan vælge at stille whistleblowerordningen til rådighed for. Det drejer sig om følgende persongrupper:¹⁵

1. Selvstændigt erhvervsdrivende. Det kan eksempelvis være selvstændigt erhvervsdrivende, som arbejdspladsen samarbejder med.
2. Aktionærer og medlemmer af direktionen, bestyrelsen, tilsynsrådet eller det tilsvarende ledelsesorgan i en virksomhed.

¹² Jf. whistleblowerlovens §§ 3, nr. 7, litra a, og 9.

¹³ Se f. eks. nærmere herom: <https://www.nyidanmark.dk/-/media/Files/SIRI/EU-orientering-SFV/EU-Orientering-nr2-261115-EU-opholdsbkg.pdf?la=da&hash=7E22F0F7CA5C99B3D170DA93528458FD5F4BBDEA>

¹⁴ Ved opgørelsen af antallet af ansatte medregnes vikarer, som er ansat via et vikarbureau, til vikarbureauets ansatte, mens vikarer, som er ansat direkte af arbejdspladsen, medregnes til arbejdspladsens ansatte.

¹⁵ Jf. whistleblowerlovens § 3, nr. 7, litra b-h.

3. Frivillige.
4. Lønnede eller ulønnede praktikanter.
5. Personer, som arbejder under tilsyn og ledelse af kontrahenter, underleverandører og leverandører. Denne persongruppe omfatter ansatte i en virksomhed, som arbejdspladsen er indgået i et kontraktforhold med. Persongruppen omfatter endvidere ansatte i en virksomhed, som er leverandør eller underleverandør af varer eller tjenesteydelser til arbejdspladsen.
6. Personer, der foretager indberetning eller offentliggørelse af oplysninger, som vedkommende har skaffet sig adgang til i et arbejdsmæssigt forhold, som siden er ophørt. Denne persongruppe omfatter også personer, som var ansat på arbejdspladsen før whistleblowerlovens ikrafttræden.
7. Personer, hvis arbejdsmæssige forhold endnu ikke er påbegyndt, der indberetter oplysninger om overtrædelser, som vedkommende har skaffet sig adgang til i løbet af ansættelsesprocessen eller andre førkontraktuelle forhandlinger. Denne persongruppe omfatter både personer, som på et senere tidspunkt ansættes af arbejdspladsen, og personer, som ikke opnår ansættelse.

De andre persongrupper, jf. nr. 1-7 ovenfor, er omfattet af whistleblowerlovens beskyttelse og kan under alle omstændigheder foretage indberetning til de eksterne whistleblowerordninger, som etableres i medfør af whistleblowerlovens § 17, eller foretage offentliggørelse efter whistleblowerlovens § 5, stk. 2.

Med henblik på at understøtte muligheden for at håndtere overtrædelser og forhold internt, kan det derfor være i arbejdspladsens interesse at tilbyde alle (de for arbejdspladsen relevante) muligheden for at kunne indberette til whistleblowerordningen.¹⁶

I forhold til statslige arbejdspladser forudsættes det, at statslige arbejdspladser fortsat vil stille deres whistleblowerordning til rådighed for den persongruppe, som kan indberette til de eksisterende statslige ordninger efter den tidligere gældende fælles vejledning for whistleblowerordninger på statens område. Det er ikke hensigten, at disse ordninger vil blive indskrænkede som følge af whistleblowerloven. Persongruppen omfatter samtlige personer, som arbejder i myndigheden, personer, der tidligere har arbejdet i myndigheden, personer, som endnu ikke er ansat i myndigheden, men som har været i ansættelsesproces samt samarbejdspartnere som myndigheden har et kontinuerligt og formaliseret samarbejde med, herunder leverandører.¹⁷

4.3 Kan whistleblowerordningen stilles til rådighed for personer, som ikke er omfattet af den beskyttede persongruppe?

Der er intet til hinder for, at arbejdspladsen stiller whistleblowerordningen til rådighed for andre personer end de persongrupper, der fremgår ovenfor, som f.eks. borgere. Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at disse øvrige persongrupper ikke vil være omfattet af whistleblowerlovens beskyttelse, selvom ordningen stilles til rådighed for dem.

¹⁶ Arbejdspladsen skal på et synligt sted oplyse, hvilke persongrupper der kan indberette oplysninger til arbejdspladsens whistleblowerordning. Se nærmere om arbejdspladsens informationspligt under pkt. 6.4 nedenfor.

¹⁷ Jf. afsnit 3 i Fælles vejledning for Whistleblowerordninger på statens område.

5. Hvilke oplysninger er omfattet?

Whistleblowerordningen skal behandle indberetninger om:

- Overtrædelser af EU-retten, som er omfattet af anvendelsesområdet for whistleblowerdirektivet (pkt. 5.1 nedenfor).
- Alvorlige lovovertrædelser og øvrige alvorlige forhold (pkt. 5.2 og 5.3 nedenfor).

Der kan indberettes til whistleblowerordningen om enhver oplysning, herunder rimelig mistanke, om faktiske eller potentielle overtrædelser, som har fundet sted eller med stor sandsynlighed vil finde sted i den organisation, hvor whistlebloweren arbejder eller har arbejdet, samt om forsøg på at skjule sådanne overtrædelser.

5.1 Overtrædelser af EU-retten

Whistleblowerordningen skal omfatte indberetninger, der vedrører oplysninger om overtrædelser af EU-retten, som er omfattet af anvendelsesområdet for whistleblowerdirektivet.¹⁸

Enhver overtrædelse af de retsakter, der er omfattet af whistleblowerdirektivet, skal behandles af whistleblowerordningerne, og det er ikke en betingelse, at der er tale om en alvorlig overtrædelse. Det kan forekomme, at en af de nævnte EU-retsakter ændres eller erstattes. I det tilfælde vil det være den ændrede eller nye EU-retsakt, som omfattes af whistleblowerdirektivets anvendelsesområde.

Anvendelsesområdet omfatter overtrædelser af EU-retten inden for følgende områder, jf. whistleblowerdirektivets artikel 2, stk. 1, litra a:

- Offentligt udbud.
- Finansielle tjenesteydelser, produkter og markeder, og forebyggelse af hvidvask af penge og finansiering af terrorisme.
- Produktsikkerhed og -overensstemmelse.
- Transportsikkerhed.
- Miljøbeskyttelse.
- Strålingsbeskyttelse og nuklear sikkerhed.
- Fødevarer- og fodersikkerhed, dyresundhed og dyrevelfærd.
- Folkesundhed.
- Forbrugerbeskyttelse.
- Beskyttelse af privatlivets fred og personoplysninger samt netværks- og informationssystemers sikkerhed.

I whistleblowerdirektivets bilag, del I, er oplistet de specifikke EU-retsakter, som er omfattet af anvendelsesområdet.¹⁹

Anvendelsesområdet omfatter desuden følgende, jf. whistleblowerdirektivets artikel 2, stk. 1, litra b og c:

- Overtrædelser, der skader Unionens finansielle interesser, som omhandlet i artikel 325 i TEUF og yderligere specificeret i relevante EU-foranstaltninger.

¹⁸ Whistleblowerdirektivets anvendelsesområde fremgår af whistleblowerdirektivets artikel 2, stk. 1.

¹⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32019L1937&qid=1632927105132>.

- Overtrædelser relateret til det indre marked som omhandlet i artikel 26, stk. 2, i TEUF, herunder overtrædelser af EU-konkurrence- og -statsstøttere reglerne, samt overtrædelser vedrørende det indre marked i forbindelse med handlinger, der er i strid med de selskabsskatteretlige regler, eller ordninger, hvis formål er at opnå en skattefordel, som virker mod formålet og hensigten med de relevante selskabsskatteretlige regler.

5.2 Alvorlige lovovertrædelser og øvrige alvorlige forhold

Whistleblowerordningen skal omfatte indberetninger vedrørende oplysninger om alvorlige lovovertrædelser eller øvrige alvorlige forhold.²⁰

Det omfatter både alvorlige overtrædelser af national ret og overtrædelser af de dele af EU-retten, der ikke er omfattet af whistleblowerdirektivets anvendelsesområde. Whistleblowerordningen omfatter desuden indberetninger, der vedrører oplysninger om øvrige alvorlige forhold, som ikke nødvendigvis kan henføres til en bestemt lovovertrædelse.

En lovovertrædelse eller et øvrigt forhold vil være alvorligt, hvis det er i offentlighedens interesse at få frem i lyset. Overtrædelser af bagatelagtig karakter eller indberetninger om whistleblowerens eget ansættelsesforhold vil som udgangspunkt ikke være omfattet af ordningen.²¹

Whistleblowerenheden skal i hvert enkelt tilfælde foretage en konkret vurdering af, hvorvidt der er tale om en sådan alvorlig lovovertrædelse eller et sådant alvorligt forhold.

Eksempler på alvorlige lovovertrædelser af straffeloven

- Bestikkelse, jf. straffelovens § 144.
- Dokumentfalsk, jf. straffelovens § 171.
- Hacking, aflytning, optagelse af samtaler mellem andre m.v., jf. straffelovens § 263.
- Tyveri, jf. straffelovens § 276.
- Underslæb, jf. straffelovens § 278.
- Bedrageri, jf. straffelovens § 279.
- Databedrageri, jf. straffelovens § 279a.
- Mandatsvig, jf. straffelovens § 280.
- Afpresning, jf. straffelovens § 281.

Eksempler på alvorlige overtrædelser af særlovgivning eller anden lovgivning

- Overtrædelser af skattelovgivningen.
- Tilsidesætte af tavshedspligter.
- Overtrædelser af lov om bogføring.
- Overtrædelser af godskørselsloven, jf. godskørselslovens §§ 17-17 b.
- Overtrædelser af luftfartsloven, jf. luftfartslovens § 149.
- Tilsidesættelse af en lovbestemt handlepligt.
- Overtrædelse af regler om magtanvendelse.
- Grove og gentagne overtrædelser af forvaltningsloven og offentlighedsloven
- Grove og gentagne overtrædelser af forvaltningsretlige principper, herunder undersøgelsesprincippet, krav om saglighed, magtfordrejningsgrundsætningen og proportionalitet
- Bevidst vildledning af borgere og samarbejdspartnere.

Chikane

- Seksuel chikane, jf. ligebehandlingslovens § 1, stk. 4, jf. stk. 6.²²
- Grov chikane, f.eks. på grund af race, køn, farve, sprog, formueforhold, national eller social oprindelse, politisk eller religiøs tilhørsforhold, jf. forskelsbehandlingsloven § 1.

²⁰ Jf. whistleblowerlovens § 1, stk. 1, nr. 2.

²¹ Jf. nærmere under pkt. 5.3 nedenfor.

²² Ifølge bestemmelsen foreligger der seksuel chikane, når der udvises enhver form for uønsket verbal, ikkeverbal eller fysisk adfærd med seksuelle undertoner med det formål eller den virkning at krænke en persons værdighed, navnlig ved at skabe et truende, fjendtligt, nedværdigende, ydmygende eller ubehageligt klima.

Eksempler på alvorlige forhold

- Tilsidesættelse af faglige standarder, der f.eks. vil kunne medføre en risiko for personers sikkerhed og sundhed.
- Omsorgssvigt.
- Grovere eller gentagne overtrædelser af arbejdspladsens interne retningslinjer om f.eks. tjenesterejser, gaver og regnskabsaflæggelse.
- Alvorlige fejl og alvorlige uregelmæssigheder forbundet med it-drift eller it-systemstyring.
- Særlige tilfælde, hvor mindre samarbejdsvanskeligheder indebærer store risici, og dermed udgør et alvorligt forhold.²³

5.3 Hvilke oplysninger er ikke omfattet?

Whistleblowerenheden er ikke forpligtet til at behandle oplysninger, som falder uden for ordningen. Whistleblowerenheden kan dermed afvise at behandle en indberetning vedrørende oplysninger om overtrædelser, som ikke er omfattet af whistleblowerlovens anvendelsesområde.

Whistleblowerenheden skal oplyse afsenderen om, at indberetningen falder uden for whistleblowerordningens anvendelsesområde, og at indberetningen derfor ikke vil blive behandlet yderligere. Whistleblowerenheden skal som følge af den almindelige vejledningspligt vejlede afsenderen om, hvortil afsenderen i stedet eventuelt kan henvende sig, f.eks. til arbejdspladsens personale-/HR-afdeling eller tillidsrepræsentanten. Arbejdspladsen kan, hvis der er hjemmel til at videregive oplysningerne efter anden lovgivning²⁴, vælge at viderebringe oplysningerne internt, hvis oplysningerne vedrører andre forhold, som arbejdspladsen gerne vil reagere på.²⁵

Eksempler på oplysninger, som ikke er omfattet af lovens anvendelsesområde

- Oplysninger af bagatelagtig karakter, oplysninger om øvrige forhold, herunder oplysninger om overtrædelse af interne retningslinjer om sygefravær, rygning, alkohol, påklædning og privat brug af kontorartikler eller overtrædelse af accessoriske bestemmelser som f.eks. manglende overholdelse af dokumentationspligt.
- Oplysninger om whistleblowerens eget ansættelsesforhold, herunder konflikter mellem medarbejdere, samarbejdsvanskeligheder eller forhold, der henhører under det fagretlige system, medmindre der er tale om seksuel chikane eller anden form for grov chikane.

Arbejdspladsen skal være opmærksom på, at de nævnte eksempler efter omstændighederne kan være omfattet af lovens anvendelsesområde. F.eks. kan systematiske overtrædelser af interne retningslinjer efter omstændighederne være af en sådan karakter, at overtrædelserne ikke lænere kan anses for bagatelagte.

Endvidere er oplysninger om whistleblowerens eget ansættelsesforhold i tilfælde, hvor der er tale om alvorlige lovovertrædelser eller øvrige alvorlige forhold, omfattet af lovens anvendelsesområde, herunder en indberetning om seksuel chikane eller særlige tilfælde af samarbejdsvanskeligheder.

Særlige tilfælde, hvor oplysninger om samarbejdsvanskeligheder vil være omfattet af lovens anvendelsesområde, vil navnlig være samarbejdsvanskeligheder eller personlige konflikter, der er af en sådan karakter, at de udgør en betydelig risiko for alvorlige skadevirkninger. Det vil f.eks.

²³ Det kan f.eks. være tilfældet i sektorer, hvor man varetager kritiske funktioner, herunder i sundheds-, forsvars-, eller transportsektoren.

²⁴ Det kan f.eks. være tilfældet, hvis en videregivelsespligt følger af anden lovgivning. Hvis der ikke foreligger et særligt lovgrundlag i anden lovgivning, må grundlaget for videregivelsen findes i reglerne i databeskyttelsesforordningen og i databeskyttelsesloven. Se nærmere i Vejledning om databeskyttelse i forbindelse med ansættelsesforhold: <https://www.datatilsynet.dk/media/7597/databeskyttelse-i-forbindelse-med-ansættelsesforhold.pdf>.

²⁵ F.eks. forhold af bagatelagtig karakter som påvirker arbejdsmiljøet, selvom det falder uden for whistleblowerlovens anvendelsesområde.

være tilfældet, hvor samarbejdsvanskelighederne mellem ansatte, der varetager kritiske funktioner, udgør en reel risiko for menneskers liv og helbred.²⁶

Yderligere eksempler på oplysninger, som ikke er omfattet af lovens anvendelsesområde²⁷

- Oplysninger om overtrædelser af udbudsreglerne vedrørende forsvars- eller sikkerhedsmæssige aspekter omfattet af 346 i TEUF.
- Klassificerede oplysninger.²⁸
- Oplysninger omfattet af advokaters tavshedspligt, jf. retsplejelovens § 129.
- Oplysninger omfattet af sundhedspersoners tavshedspligt, jf. sundhedslovens § 40.
- Oplysninger om rettens rådslagning og afstemning, som er omfattet af tavshedspligt, jf. straffelovens § 152, stk. 1 og 3, sammenholdt med retsplejelovens § 214, stk. 2.
- Sager inden for strafferetsplejen, jf. whistleblowerlovens § 1, stk. 3, nr. 5.

Sager inden for strafferetsplejen defineres som alle sager vedrørende gennemførelse af straffetlige retsfølger, herunder politiets sagsbehandling i forbindelse med efterforskning af anmeldelser om lovovertrædelser, anklagemyndighedens udøvelse af funktioner i forbindelse med straffesagens behandling ved domstolene og sager, der behandles af andre offentlige arbejdspladser, hvor der efter lovgivningen på det pågældende område er hjemmel til administrativt at udstede et bødeforelæg.

Hvis en whistleblowerenhed som led i opfølgningen på en indberetning beslutter at overgive sagen til f.eks. politiet eller en relevant tilsynsmyndighed, vil whistleblowerlovens sagsbehandlingsregler ikke finde anvendelse på politiet eller tilsynsmyndighedens sagsbehandling. Whistleblowerlovens sagsbehandlingsregler vil fortsat være gældende for den arbejdsplads, der gennem sin whistleblowerordning modtager en indberetning om et potentielt strafbart forhold. Det gælder også i tilfælde af, at indberetningen modtages efter, at politiet har indledt en efterforskning af et potentielt strafbart forhold.

5.4 Særligt om lovovertrædelser og forhold, der har fundet sted før lovens ikrafttræden

Whistleblowerordningerne skal behandle oplysninger om overtrædelser eller forhold, som er omfattet af lovens anvendelsesområde, uanset på hvilket tidspunkt overtrædelserne eller forholdet har fundet sted.

Whistleblowerenheden kan dermed ikke afvise at behandle indberetninger under henvisning til tidspunktet for overtrædelserne eller forholdet. Whistleblowerenheden kan heller ikke afvise en indberetning om en potentielt strafbar lovovertrædelse, hvor forældelsesfristen for strafansvar muligvis er indtrådt på tidspunktet for indberetningen til whistleblowerordningen.²⁹

Det betyder, at en whistleblower kan indberette oplysninger om overtrædelser eller forhold, som har fundet sted forud for lovens ikrafttræden. Hvis lovovertrædelserne eller forholdet ligger tilbage i tid, kan det dog have indflydelse på whistleblowerenhedens muligheder for at følge op på indberetningen og/eller hvilke tiltag der vil udgøre tilstrækkelig opfølgning på indberetningen.³⁰

²⁶ F.eks. efter omstændighederne samarbejdsvanskeligheder mellem ansatte i sundhedsvæsenet, beredskabet eller forsvarret.

²⁷ Se uddybende om de nævnte eksempler i bemærkningerne til lovforslagets § 1, stk. 3, jf. Folketingstidende 2020-2021, Tillæg A, L 213, Forslag til lov om beskyttelse af whistleblowere som fremsat.

²⁸ Klassificerede oplysninger, der er omfattet af Justitsministeriets cirkulære om sikkerhedsbeskyttelse af informationer af fælles interesse for landene i NATO eller EU, andre klassificerede informationer samt informationer af sikkerhedsmæssig beskyttelsesinteresse i øvrigt (sikkerhedscirkulæret), der samtidig er fortrolige, jf. straffelovens § 152, stk. 3, jf. whistleblowerlovens § 1, stk. 3, nr. 1.

²⁹ Jf. bemærkningerne til lovforslagets § 31, stk. 1, jf. Folketingstidende 2020-2021, Tillæg A, L 213, Forslag til lov om beskyttelse af whistleblowere som fremsat.

³⁰ Se nærmere om opfølgning på indberetninger under pkt. 6.3 nedenfor.

6. Hvilke krav er der til whistleblowerordningen?

6.1 Udpegning af en whistleblowerenhed

Arbejdspladsen skal etablere en whistleblowerenhed, som skal modtage og behandle indberetninger. Enheden skal være en eller flere upartiske personer (kan bestå af en afdeling). Det vil afhænge af arbejdspladsens organisering, hvilke personer eller afdelinger der er bedst egnede til at fungere som whistleblowerenhed.

Kravet om upartiskhed indebærer, at de udpegede personer skal forholde sig objektivt og sagligt ved behandlingen af de modtagne indberetninger, uanset hvilke personer de indberettede oplysninger omhandler. Desuden skal arbejdspladsen ved etablering af whistleblowerenheden indføre procedurer, der sikrer, at forvaltningslovens krav og ulovbestemte principper om habilitet overholdes ved behandlingen af de enkelte indberetninger.³¹

Arbejdspladsen skal i den forbindelse sikre, at whistleblowerenheden i forhold til den konkrete sagsbehandling er uafhængig af arbejdspladsens daglige ledelse (direktionen). Det betyder, at ledelsen ikke må instruere eller beordre whistleblowerenheden til at håndtere en indberetning på en bestemt måde. Arbejdspladsen skal fastsætte *generelle* retningslinjer og/eller procedurer for whistleblowerenhedens sagsbehandling.³²

Organisering af whistleblowerenheden³³

For mindre arbejdspladser kan det være tilstrækkeligt at udpege en enkelt person, der er godt placeret i forhold til at kunne følge op på de enkelte indberetninger, og der som supplement til vedkommendes almindelige arbejdsopgaver får til opgave at fungere som arbejdspladsens whistleblowerenhed.

Det kan f.eks. være en compliance- eller HR-medarbejder, en juridisk medarbejder, en finanschef, en ledende revisor, et medlem af bestyrelsen eller databeskyttelsesrådgiveren.

Det kan være en fordel, at den udpegede person har en funktion, hvor personen i sit daglige virke er tæt på arbejdspladsens øverste ledelse, idet der kan være tilfælde, hvor det er nødvendigt, at ledelsen inddrages i forbindelse med opfølgning på en indberetning.³⁴

For mellemstore arbejdspladser eller store arbejdspladser kan det være nødvendigt at sammensætte et team af personer, som i fællesskab skal fungere som arbejdspladsens whistleblowerenhed.

Arbejdspladser, som er inddelt i afdelinger, kan f.eks. placere whistleblowerenheden i den juridiske afdeling eller HR-afdelingen.

³¹ Se nærmere i forvaltningslovens kapitel 2 om inhabilitet.

³² Se nærmere under pkt. 6.5 nedenfor.

³³ Jf. præambelbetragtning nr. 56 til whistleblowerdirektivet.

³⁴ Se også nærmere under pkt. 6.3 og 6.4 nedenfor.

6.2 Udformning af en whistleblowerordning

Det er tilstrækkeligt, at arbejdspladsens whistleblowerordning giver mulighed for enten skriftlig eller mundtlig indberetning. Arbejdspladsen kan derfor frit vælge, om whistleblowerordningen skal give mulighed for at indberette mundtligt, skriftligt eller begge dele.

Mundtlig indberetning kan f.eks. ske i form af et telefonssystem eller andre talemiddelssystemer. I ordninger, hvor der gives mulighed for at indberette mundtligt, har whistlebloweren ret til et fysisk møde, hvis whistlebloweren anmoder om det. Et sådant møde skal som udgangspunkt tilbydes inden for syv dage.

Arbejdspladsens whistleblowerordning skal sikre fortrolighed om identiteten på de personer, der nævnes i indberetningen, herunder whistlebloweren, den berørte person og enhver tredjemand. Whistleblowerordningen skal derfor udformes på en måde, der sikrer, at det alene er (autoriserede) personer fra whistleblowerenheden, der har adgang til de modtagne indberetninger. Der er dog ikke noget til hinder for, at udvalgte it-medarbejdere har adgang til indberetningerne som led i almindelig it-drift.

Opbevaring og behandling af indberetninger

Af hensyn til kravet om fortrolighed må indberetninger ikke opbevares og behandles på et almindeligt tilgængeligt sted som f.eks. et fælles drev eller et arkiv, hvor der er generel adgang for arbejdspladsens øvrige ansatte.

Korrekt opbevaring og behandling af indberetninger kan f.eks. ske på følgende måde:

- Arbejdspladsens almindelige it-system, hvor adgangen til de enkelte sager begrænses af indblikskoder eller lignende foranstaltninger.
- En sikker mailløsning eller en fysisk postkasseløsning.

Det er ikke en forudsætning, at whistleblowerordningen understøttes af en teknisk løsning, f.eks. et it-baseret whistleblowersystem. Der kan dog være fordele forbundet med at anvende sådan en løsning, idet visse tekniske løsninger giver mulighed for, at whistlebloweren og whistleblowerenheden anonymt kan kommunikere med hinanden. Hvis der er mulighed for anonym kommunikation giver det mulighed for, at der kan stilles supplerende spørgsmål til en indberetning og udveksles yderligere oplysninger. Det kan bidrage til at sikre, at sagen oplyses tilstrækkeligt til, at den kan behandles. Det er valgfrit for arbejdspladsen, om det skal være muligt at foretage anonym indberetning.³⁵ Offentligt arbejdspladser kan efter omstændigheder være forpligtede til at foretage en nærmere undersøgelse af oplysninger i en anonym indberetning, idet undersøgelsespligten ikke afhænger af, hvordan arbejdspladserne er blevet opmærksom på et konkret forhold.

Efter reglerne i databeskyttelseslovgivningen gælder visse krav til sikkerheden i forhold til behandling af personoplysninger i whistleblowerordningen, som skal iagttages, jf. herved databeskyttelsesforordningens artikel 32 og retshåndhævelseslovens § 27.³⁶

³⁵ Se nærmere under pkt. 6.3 nedenfor.

³⁶ Dvs. databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven eller retshåndhævelsesloven, der gælder for retshåndhævende myndigheders behandling af personoplysninger til retshåndhævelsesformål.

6.3 Whistleblowerenhedens opgaver

Arbejdspladsen skal sørge for, at whistleblowerordningen har procedurer, der sikrer, at whistleblowerenheden opfylder de krav, der er til sagsbehandlingen af modtagne indberetninger.

Whistleblowerenhedens opgaver³⁷

- Modtage (og registrere eller dokumentere) indberetninger og have kontakt med whistlebloweren.³⁸
- Bekræfte modtagelsen af indberetningen inden for syv dage.
- Følge omhyggeligt op på indberetninger (undersøgelsespligt).
- Give feedback til whistlebloweren hurtigst muligt og ikke senere end tre måneder fra bekræftelsen af modtagelsen.

Videresendelse af indberetninger

Whistleblowerenheden kan afvise indberetninger, der ikke er omfattet af lovens anvendelsesområde, og er ikke forpligtet til at videresende disse til anden offentlig arbejdsplads.³⁹ Whistleblowerenheder i en offentlig forvaltningsmyndighed har efter forvaltningslovens § 7, stk. 1, pligt til at vejlede afsenderen om, at henvendelsen ikke er omfattet af loven, og om, hvortil henvendelsen eventuelt kan rettes.

Whistleblowerenheden skal **bekræfte modtagelsen af en indberetning** over for whistleblowerenheden inden for syv dage. Indberetningen anses for modtaget samme dag uanset tidspunktet for modtagelsen. Det betyder, at en indberetning modtaget uden for almindelig kontortid anses for modtaget den pågældende dag.

Fristen på syv dage løber fra dagen efter modtagelsen af indberetningen. Lørdage, søndage og helligdage medregnes ved beregning af fristen. Det betyder eksempelvis, at en indberetning, der er modtaget fredag kl. 22.30, skal bekræftes senest den kommende fredag.

Whistleblowerenheden skal i forbindelse med bekræftelsen og i overensstemmelse med god forvaltningsskik desuden oplyse den forventede sagsbehandlingstid.

Hvis indberetningen er sendt som et almindeligt brev, regnes fristen fra den dag, whistleblowerenheden modtager indberetningen med posten. Hvis indberetningen er sendt pr. e-mail eller en digital portalløsning, beregnes fristen fra den dag, hvor enheden modtager indberetning i indbakken eller via portalløsningen.

Der stilles ingen formkrav til bekræftelsen. Arbejdspladsen kan derfor tilrettelægge ordningen på den måde, der passer bedst til arbejdspladsens whistleblowerordning. Hvis whistleblowerordningen er systemunderstøttet, kan bekræftelsen f.eks. ske i form af en autogenereret kvittering.

Whistleblowerenheden er efter omstændighederne ikke forpligtet til at behandle anonyme indberetninger.⁴⁰ Hvis arbejdspladsen giver mulighed for at indberette anonymt, skal whistleblowerenheden også bekræfte modtagelsen af indberetningen, hvis det er muligt. F.eks. vil enheden i almindelighed ikke kunne bekræfte modtagelsen af et anonymt brev i en fysisk postkasse.

Der gælder ved indsamling af personoplysninger efter databeskyttelsesforordningen som udgangspunkt en pligt til at meddele den person, oplysningerne omhandler, en række oplysninger

³⁷ Jf. whistleblowerlovens §§ 11, stk. 1, og 12, stk. 2 og 3.

³⁸ Se nærmere om registreringspligten under pkt. 6.6 nedenfor.

³⁹ Bestemmelsen er en fravigelse af forvaltningslovens § 7, stk. 2, jf. bemærkningerne til lovforslagets § 12, stk. 3 jf. Folketingstidende 2020-2021, Tillæg A, L 213, Forslag til lov om beskyttelse af whistleblowere som fremsat.

⁴⁰ Se nærmere på under pkt. 3.2.3.2 i bemærkningerne til lovforslaget, jf. Folketingstidende 2020-2021, Tillæg A, L 213, Forslag til lov om beskyttelse af whistleblowere som fremsat.

om behandlingen (oplysningspligt). Det kan efter omstændighederne bl.a. medføre en oplysningspligt over for whistlebloweren, som kan iagttages samtidig med whistleblowerens indberetning eller snarest muligt derefter (normalt inden for 10 dage).⁴¹

Registrerings- og dokumentationspligt⁴²

- Modtagne indberetninger skal registreres (i overensstemmelse med tavshedspligten⁴³).
- Mundtlige indberetninger skal dokumenteres ved optagelse eller nøjagtigt referat/afskrift af mødet eller (telefon)samtalen.

Whistlebloweren skal samtykke til, at der kan ske optagelse af en mundtlig indberetning. Hvis der udarbejdes et referat eller en afskrift af mødet eller (telefon)samtalen, skal whistlebloweren have mulighed for at kontrollere, berigtige og acceptere referatet eller afskriften.

Registreringspligten har til formål at sikre, at alle indberetninger kan tilgås og eventuelt kan indgå som bevis i en retssag, og gælder for alle dokumenter, som whistleblowerenheden modtager fra whistlebloweren.

Indberetninger må kun opbevares så længe, som det er nødvendigt og forholdsmæssigt for at opfylde krav, der følger af whistleblowerloven, eller hvis der er en legitim grund til fortsat opbevaring, f.eks. hvis det er påkrævet efter anden lovgivning, herunder i forhold til databeskyttelsesretlige regler eller arkivloven, eller hvis der er grund til at tro, at indberetningen kan styrkes af senere indkomne indberetninger (sammenkædning). Der gælder ikke en bestemt frist for, hvor længe indberetninger må opbevares. Opbevaring i overensstemmelse med de databeskyttelsesretlige regler vil i almindelighed opfylde kravene.

Det vil ikke være nødvendigt at opbevare indberetninger, der viser sig grundløse, eller som ikke er omfattet af whistleblowerordningen. Hvis en indberetning fører til en anmeldelse til politiet eller til en anden relevant myndighed, bør oplysningerne som udgangspunkt slettes straks efter afslutning af sagen hos politiet eller den anden myndighed.

Forhold af betydning for fortsat opbevaring

- Sandsynligheden for, at personer (whistlebloweren eller den berørte person), der er beskyttet efter whistleblowerloven, vil kunne få behov for at dokumentere indberetningen.
- Om der kan være grund til at tro, at den pågældende indberetning vil kunne bestyrkes af senere indkomne indberetninger om samme forhold. Flere indberetninger om samme emne kan tale for, at indberetninger fortsat opbevares med henblik på sammenkædning.

Whistleblowerenheden skal **følge omhyggeligt op** (opfølgning) på indberetninger. Ved opfølgning forstås ethvert tiltag for at vurdere rigtigheden af de påstande, der fremsættes i indberetningen, og hvor det er relevant, til at imødegå den indberettede overtrædelse.⁴⁴ Indberetningens indhold og karakter er afgørende for, hvordan der skal følges op.

Whistleblowerenheden skal indledningsvis tage stilling til, om indberetningen falder inden for lovens anvendelsesområde. Hvis indberetningen falder uden for lovens anvendelsesområde, skal whistlebloweren orienteres herom. Whistlebloweren kan desuden opfordres til at rette henvendelse til f.eks. nærmeste personaleleder, tillidsrepræsentanten eller personale-/HR-afdelingen. I det omfang indberetningen falder inden for lovens anvendelsesområde, skal indberetningen behandles.

⁴¹ Se nærmere om oplysningspligten under pkt. 6.6 nedenfor.

⁴² Jf. whistleblowerlovens §§ 23 og 24.

⁴³ Jf. whistleblowerlovens § 25.

⁴⁴ Jf. whistleblowerlovens § 3, nr. 12.

Det er op til den enkelte arbejdsplads, om ordningen skal tilrettelægges sådan, at hele undersøgelsen foretages af whistleblowerenheden – og efter behov med indhentelse af yderligere oplysninger internt i organisationen – eller om ordningen tilrettelægges således, at den relevante afdeling på whistleblowerenhedens anmodning skal udarbejde en redegørelse, som afrapporteres til enheden.

Arbejdspladsen skal imidlertid være opmærksom på, at der f.eks. på grund af habilitetsproblemer kan være indberetninger, som ikke kan gennemføres ved at indhente en redegørelse, og at den særlige tavshedspligt fortsat skal iagttages. Finder whistleblowerenheden ikke den afrapporterede redegørelse tilstrækkelig, skal enheden sørge for, at der bliver iværksat yderligere undersøgelser.

Det er ikke et krav efter loven, at whistleblowerenheden har kompetence til at træffe beslutning om reaktioner, herunder ansættelses- eller kontraktretlige konsekvenser eller indgivelse af politianmeldelse. Arbejdspladsen kan eventuelt vælge, at enheden skal have sådanne kompetencer.

Der gælder efter omstændighederne en undersøgelsespligt for offentlige arbejdspladser, der modtager anonyme oplysninger.⁴⁵ Undersøgelsespligten afhænger ikke af, hvordan myndigheden er blevet opmærksom på et konkret forhold. Undersøgelsespligten gælder i det omfang, at der er en vis sandsynlighed for, at der foreligger et ulovligt forhold, som ikke er af underordnet betydning, og som fortsat har en sådan aktualitet, at der er grundlag for at iværksætte en undersøgelse.

I praksis kan det være sværere at gennemføre en undersøgelse af en anonym indberetning, fordi det afhænger af udformningen af whistleblowerordningen, om det er muligt at stille opfølgende spørgsmål til whistlebloweren.

Reaktioner

Relevant opfølgning kan f.eks. være iværksættelse af en intern undersøgelse i virksomheden, orientering af virksomhedens daglige ledelse eller bestyrelse, anmeldelse til politiet eller relevant tilsynsmyndighed eller afslutning af sagen på grund manglende eller utilstrækkeligt bevismateriale.

En arbejdsplads kan f.eks. i whistleblowerpolitikken fastsætte, at en whistleblowerenhedens opgave er at undersøge og afdække de forhold, der indberettes om, og at enheden skal udarbejde en redegørelse til arbejdspladsens ledelse, som herefter vil kunne træffe beslutning om reaktioner.

En arbejdsplads kan også i whistleblowerpolitikken fastsætte, at en whistleblowerenhed, ud over undersøgelseskompetencen, skal have kompetence til at komme med en indstilling til arbejdspladsens ledelse om reaktioner eller kompetence til selv at fastsætte reaktioner.

Whistleblowerenheden **skal give feedback** til whistlebloweren. Det betyder, at enheden i videst muligt omfang skal oplyse whistlebloweren om, hvilke tiltag der er iværksat eller påtænkes iværksat, og hvorfor enheden har valgt denne opfølgning.

Feedbacken skal overholde gældende lovgivning, herunder forvaltningsloven og databeskyttelseslovgivningen. Det betyder bl.a., at whistleblowerenheden skal overholde lovbestemte tavshedspligter om f.eks. enkeltpersoners private, herunder økonomiske, forhold, og at der skal være

⁴⁵ Se nærmere på under pkt. 3.2.3.2 i bemærkningerne til lovforslaget, jf. Folketingstidende 2020-2021, Tillæg A, L 213, Forslag til lov om beskyttelse af whistleblowere som fremsat.

behandlingsgrundlag for at videregive følsomme oplysninger.⁴⁶ Det beror på en konkret vurdering, hvilke oplysninger der kan gives i opfølgningen.

Underretningsforpligtelsen vil være opfyldt, hvis whistlebloweren oplyses om, hvilken opfølgning der er iværksat. Whistlebloweren bør gives yderligere oplysninger om undersøgelsens forløb og udfald, hvis det er muligt under iagttagelse af gældende ret.

Eksempler på feedback

Eksempel 1: En whistleblower, som har indgivet en indberetning om, at en konkret person har begået en alvorlig lovovertrædelse, kan efter en konkret vurdering oplyses om, at der er foretaget politianmeldelse af personen. Det kan f.eks. være, hvor whistlebloweren i forbindelse med indberetningen dokumenterer lovovertrædelsen. Databeskyttelseslovens § 8 om behandling af strafbare forhold skal dog overholdes.

Eksempel 2: En whistleblower, som har indgivet indberetning om, at der generelt foregår noget mistænkeligt på arbejdspladsen, uden at der udpeges en konkret person, kan oplyses om, at der er foretaget anmeldelse til den relevante myndighed. Det forudsættes dog, at den berørte person ikke vil kunne identificeres.

Eksempel 3: En person foretager indberetning om, at en chef har en hård tone over medarbejderne. Whistleblowerenheden konkluderer, at forholdet ikke er så groft, at det falder inden for whistleblowerlovens anvendelsesområde. Personen oplyses om, at sagen lukkes, fordi forholdet ikke er omfattet af whistleblowerloven. Enheden vejleder desuden personen om at rette henvendelse til tillidsrepræsentanten eller personale-/HR-afdelingen.

Whistleblowerenheden skal give feedback inden for tre måneder fra bekræftelse af modtagelsen af indberetningen. Hvis det ikke er muligt at give feedback inden for fristen, skal enheden underrette whistlebloweren herom. Det kan f.eks. skyldes, at der er iværksat en intern undersøgelse, der ikke kan afsluttes inden for fristen. Whistleblowerenheden skal desuden oplyse, om der kan forventes yderligere feedback. Whistlebloweren skal i sådanne tilfælde gives yderligere feedback, når det er muligt.

6.4 Arbejdspladsens informationspligt

Arbejdspladsen skal på et synligt sted, der er tilgængeligt for de personer, der er omfattet af arbejdspladsens whistleblowerordning, oplyse om procedurerne for at foretage indberetningen. Et synligt sted kan eksempelvis være arbejdspladsens hjemmeside. Hvis whistleblowerordningen alene stilles til rådighed for arbejdspladsens ansatte, kan intranettet også være et passende sted.

Arbejdspladsen skal stille følgende oplysninger til rådighed for medarbejderne⁴⁷

Proceduren for at foretage indberetning til whistleblowerordningen:

- Oplysninger om, hvilke overtrædelser der kan indberettes.
- Hvordan indberetninger behandles og registreres.
- Hvordan man gør brug af whistleblowerordningen.
- Hvilke rettigheder whistlebloweren og den berørte person har.
- Hvem der kan indberette til whistleblowerordningen.
- Om det er muligt at indberette anonymt.

Proceduren for at foretage indberetningen til en ekstern whistleblowerordning:

⁴⁶ Jf. bemærkningerne til lovforslagets § 12, stk. 3, jf. Folketingstidende 2020-2021, Tillæg A, L 213, Forslag til lov om beskyttelse af whistleblowere som fremsat.

⁴⁷ Jf. whistleblowerlovens § 13.

- Forpligtelsen kan f.eks. opfyldes ved, at oplysningerne fra vejledningens bilag 1 stilles til rådighed for medarbejderne.

Opfordring til intern indberetning

Arbejdspladsen skal opfordre til at indberette internt i tilfælde, hvor overtrædelsen kan imødegås effektivt internt, og hvor whistlebloweren vurderer, at der ikke er risiko for repressalier. Samtidig skal det dog tydeligt oplyses, at whistlebloweren frit kan vælge mellem at indgive indberetning til arbejdspladsens whistleblowerordning eller en ekstern whistleblowerordning.

Det skal også tydeligt fremgå, at interne og eksterne whistleblowerordninger ikke begrænser offentligt ansattes ytringsfrihed, og at der således fortsat er ytringsfrihed og meddelelser i overensstemmelse med de gældende regler herom.

6.5 Arbejdspladsens dokumentationspligt

Arbejdspladsen skal opbevare skriftlig dokumentation for etableringen af og procedurerne for whistleblowerordningen.

Det indebærer, at arbejdspladsen skal kunne dokumentere, at der er udpeget en whistleblower-enhed, der administrerer whistleblowerordningen i overensstemmelse med kravene i loven.

Whistleblowerpolitik⁴⁸

Dokumentationspligten vil kunne opfyldes ved at udarbejde en whistleblowerpolitik, som beskriver arbejdspladsens whistleblowerordning. I whistleblowerpolitikken skal der oplyses om følgende:

- At der er udpeget en whistleblower-enhed, herunder hvilke(n) person(er) eller afdeling der er ansvarlige for enheden eller hvis der er sket outsourcing eller ressourcedeling.
- At sagsbehandlingen opfylder whistleblowerlovens krav, herunder f.eks. om fortrolighed.
- At informationspligten er opfyldt.

Dokumentationspligten har til formål at lette en eventuel efterforskning, og manglende overholdelse kan i sig selv straffes med en bøde.⁴⁹

6.6 Behandling af personoplysninger

Arbejdspladsen kan efter whistleblowerlovens § 22 behandle personoplysninger, herunder følsomme oplysninger og oplysninger om strafbare forhold, hvis det er nødvendigt for at behandle en indberetning, som er modtaget i forbindelse med arbejdspladsens whistleblowerordning.

Det er en forudsætning for at kunne anvende lovens § 22 som grundlag for behandlingen af personoplysninger, at arbejdspladsen er forpligtet til at etablere en whistleblowerordning efter whistleblowerloven, og at ordningen er oprettet i medfør heraf.

Frivillig whistleblowerordning

En mindre arbejdsplads, der ikke er forpligtet til at oprette en whistleblowerordning efter whistleblowerloven, og som etablerer en whistleblowerordning på frivillig basis, kan ikke behandle personoplysninger på grundlag af whistleblowerlovens § 22. Arbejdspladsen vil i dette tilfælde skulle finde behandlingsgrundlaget i databeskyttelseslovgivningen eller anden lovgivning for at kunne behandle oplysningerne.

⁴⁸ Jf. bemærkningerne til whistleblowerlovens § 16, jf. Folketingstidende 2020-2021, Tillæg A, L 213, Forslag til lov om beskyttelse af whistleblowere som fremsat.

⁴⁹ Jf. whistleblowerlovens § 30, stk. 2.

Det er ikke muligt at finde et andet behandlingsgrundlag i databeskyttelseslovgivningen, hvis der i en frivillig ordning behandles følsomme oplysninger omfattet af databeskyttelsesforordningens artikel 9. Der vil efter databeskyttelseslovgivningen alene være hjemmel til at behandle almindelige oplysninger efter databeskyttelsesforordningens artikel 6 og oplysninger om strafbare forhold efter databeskyttelseslovens § 8.

Behandlingsreglen i whistleblowerlovens § 22 går forud for behandlingsreglerne i databeskyttelseslovgivningen jf. databeskyttelseslovens § 1, stk. 3. Det skal dog bemærkes, at i det omfang behandling sker inden for rammerne af retshåndhævelsesloven, forudsættes det, at behandlingen skal ske i overensstemmelse med reglerne i retshåndhævelsesloven, herunder behandlingsreglerne i denne lovs §§ 9 og 10.

Det bemærkes, at de øvrige bestemmelser i databeskyttelsesforordningen og -loven, herunder de grundlæggende behandlingsprincipper, registreredes rettigheder og krav til behandlingssikkerhed, også skal iagttages, når der behandles personoplysninger i medfør af whistleblowerlovens § 22.⁵⁰

Whistleblowerenheden skal bl.a. sørge for at iagttage oplysningspligten efter databeskyttelsesforordningens artikel 13 og 14 eller retshåndhævelseslovens § 13. Whistleblowerenheden har således som udgangspunkt en pligt til underrette den eller de berørte personer og andre personer (de registrerede), der er nævnt i indberetningen, om behandlingen af personoplysninger og deres rettigheder i henhold til databeskyttelseslovgivningen. Whistleblowerenheden skal i den forbindelse være opmærksom på, at i medfør af den særlige tavshedspligt i lovens § 25 skal offentlige arbejdspladser ikke opfylde oplysningspligten over for den berørte person eller andre personer nævnt i indberetningen, jf. databeskyttelsesforordningens artikel 14, stk. 5, litra d.⁵¹

Ved indsigtsanmodninger efter databeskyttelsesforordningens artikel 15, skal whistleblowerenheden i øvrigt være opmærksom på, at der efter omstændighederne er mulighed for at gøre undtagelse fra oplysningspligten efter i databeskyttelseslovens § 22, stk. 1 og 2. Offentlige arbejdspladser vil således på baggrund af en konkret vurdering f.eks. kunne gøre brug af undtagelsen i databeskyttelseslovens § 22, stk. 2, nr. 5 eller 9.

En registreret har efter databeskyttelsesforordningens artikel 16 ret til at få urigtige personoplysninger om sig selv rettet. Ved anmodninger om berigtigelse, skal whistleblowerenheden uden unødigt forsinkelse tage stilling til anmodningen.⁵²

Oplysninger om whistlebloweren i henhold til databeskyttelseslovgivningen⁵³

- Offentlige arbejdspladser vil som følge af den særlige tavshedspligt i lovens § 25 kunne undlade at opfylde oplysningspligten over for den indberettede efter databeskyttelsesforordningens artikel 14, stk. 5, litra d, samt undtage fra indsigtsretten efter databeskyttelseslovens § 22, stk. 3, jf. offentlighedslovens § 35.
- Offentlige arbejdspladser vil på baggrund af en konkret vurdering kunne begrænse underretningsspligten i tilfælde af et sikkerhedsbrud i medfør af databeskyttelseslovens § 22, stk. 2, nr. 5 eller 9.

⁵⁰ Jf. bemærkningerne til whistleblowerlovens § 22, jf. Folketingstidende 2020-2021, Tillæg A, L 213, Forslag til lov om beskyttelse af whistleblowere som fremsat.

⁵¹ Se nærmere under pkt. 6.8 nedenfor.

⁵² Se nærmere herom i Vejledning om de registreredes rettigheder (Datatilsynet): <https://www.datatilsynet.dk/Media/C/0/Registreredes%20rettigheder.pdf>.

⁵³ Jf. pkt. 4.2 i bemærkningerne til lovforslaget, jf. Folketingstidende 2020-2021, Tillæg A, L 213, Forslag til lov om beskyttelse af whistleblowere som fremsat.

6.7 Tavshedspligt og videregivelse

Medarbejdere, der er tilknyttet whistleblowerenheden, har en særlig tavshedspligt om de oplysninger, der indgår i indberetninger.⁵⁴

Tavshedspligten omfatter alene oplysninger, der indgår i indberetningen. Hvis en indberetning giver anledning til, at der indledes en sag, vil de øvrige oplysninger, der indsamles i den forbindelse, ikke være omfattet af tavshedspligten. Sådanne oplysninger vil i stedet være undergivet de almindelige regler om videregivelse og aktindsigt i navnlig offentlighedsloven og forvaltningsloven.⁵⁵

Oplysninger fra en indberetning kan efter omstændighederne videregives, f.eks. med det formål at følge op på en indberetning.

Hvis whistlebloweren forsætligt har afsløret sin identitet i forbindelse med en offentliggørelse, er myndighedspersoner mv. ikke forpligtet til at iagttage tavshedspligten med hensyn til oplysninger, der indgår i indberetningen.

Videregivelse af oplysninger, der direkte eller indirekte kan identificere whistleblowerens identitet⁵⁶

- Må ske til autoriserede medarbejdere inden for whistleblowerenheden.
- Kan efter forudgående underretning af whistleblowerens og uden vedkommendes samtykke ske til relevante myndigheder som f.eks. politiet eller Finanstilsynet, når videregivelsen sker for at imødegå overtrædelser eller med henblik på at sikre berørte personers ret til et forsvar.⁵⁷
- Kan ske, hvis whistlebloweren samtykker til videregivelse.

Oplysninger om whistleblowerens identitet og andre oplysninger ud fra hvilke whistleblowerens identitet direkte eller indirekte kan udledes

Oplysninger om whistleblowerens identitet og andre oplysninger ud fra hvilke whistleblowerens identitet direkte eller indirekte kan udledes, må ikke uden whistleblowerens udtrykkelige samtykke videregives til andre end en autoriserede medarbejdere. Det beror på en konkret vurdering, om oplysninger kan gøre en whistleblower identificerbar.

Udover konkrete oplysninger som navn, adresse og telefonnummer er oplysninger kan mere generelle oplysninger også gøre whistlebloweren identificerbar. F.eks. vil en stillingsbetegnelse som "sælger", "ingeniør" eller "projektleder" på mindre arbejdspladser kunne gøre whistlebloweren identificerbar, mens en stillingsbetegnelse sammen med oplysninger om kontor eller afdeling på mellemstore og store arbejdspladser vil kunne muliggøre identifikation.

Øvrige oplysninger

- Må videregives til andre end autoriserede medarbejdere, hvis det sker for at følge op på en indberetning eller imødegå overtrædelser. F.eks. kan det være nødvendigt for at afklare, om en hændelse faktisk har fundet sted, eller i forbindelse med ekstern rådgivning om, hvordan en situation bør håndteres.

⁵⁴ Jf. whistleblowerlovens § 25.

⁵⁵ Se nærmere under pkt. 6.8 nedenfor.

⁵⁶ Jf. whistleblowerlovens § 26.

⁵⁷ Det kan f.eks. være, hvis whistleblowerenhedens undersøgelse af en indberetning giver anledning til at foretage anmeldelse af en lovovertrædelse, eller hvis det er nødvendigt at indkalde en person som vidne i en retssag.

Tavshedspligt for personer uden for whistleblowerenheden

Den særlige tavshedspligt gælder også for uautoriserede personer, som i forbindelse med en lovlig videregivelse får kendskab til oplysninger, der gør whistlebloweren identificerbar, opmærksom på, at vedkommende er underlagt den særlige tavshedspligt. Det kan f.eks. være en person, der får oplysninger om whistleblowerens identitet i forbindelse med opfølgningen på en indberetning.

Personer, der er tilknyttet whistleblowerenheden, samt øvrige personer, der i forbindelse med videregivelse får kendskab til oplysninger i en indberetning, kan straffes med bøde, hvis de forsætligt eller ved grov uagtsomhed tilsidesætter den særlige tavshedspligt.⁵⁸

Whistlebloweren skal underrettes forud for videregivelse af oplysninger om whistleblowerens identitet, medmindre det vil bringe en relateret undersøgelse eller retssag i fare, f.eks. hvis underretningen vil medføre risiko for, at beviser vil blive skjult eller ødelagt, risiko for påvirkning af vidner, eller hvis der er mistanke om, at whistlebloweren bevidst har indgivet falsk indberetning. Det er ikke et krav efter whistleblowerloven, at whistlebloweren underrettes om videregivelse af øvrige oplysninger.

6.8 Særligt om aktindsigt, partsaktindsigt, partshøring, oplysningspligt og begrundelse

Hensynet til at beskytte whistleblowerens identitet medfører, at der gælder en række undtagelser til de regler, der skal være med til at sikre åbenhed i forvaltningen, og parternes rettigheder. Reglerne indebærer, at whistleblowerens identitet skal forblive hemmelig, men at parterne i en sag skal have adgang til sagens øvrige oplysninger.

Offentlighedens adgang til oplysninger i indberetningen⁵⁹

- Aktindsigt: Indberetninger, der er omfattet af whistleblowerlovens anvendelsesområde, er ikke undergivet aktindsigt efter offentlighedsloven eller miljøoplysningsloven.
- Meroffentlighed: Myndigheder, der søges aktindsigt hos, er afskåret fra efter eget skøn at give meroffentlighed i oplysninger.

Parters adgang til oplysninger i indberetningen⁶⁰

- Partsaktindsigt: Parten i en sag har ret til at blive bekendt med sagen dokumenter, men parten har ikke ret til at blive gjort bekendt med whistleblowerens identitet og andre oplysninger ud fra hvilke whistleblowerens identitet direkte eller indirekte kan udledes.
- Partshøring: Parten i en sag skal parthøres, men parten har ikke ret til at blive gjort bekendt med whistleblowerens identitet og andre oplysninger ud fra hvilke whistleblowerens identitet direkte eller indirekte kan udledes. Hvis whistlebloweren ikke samtykker til videregivelse af oplysningerne om sin identitet, kan det medføre, at der vil være sager, hvor det ikke er muligt at oplyse sagen tilstrækkeligt til at kunne gå videre med den (f.eks. i personrelaterede konflikter).
- Begrundelse: Begrundelsen for en afgørelse skal indeholde en kort redegørelse vedrørende sagens faktiske omstændigheder, som er tillagt væsentlig betydning. Oplysninger om whistleblowerens identitet og andre oplysninger ud fra hvilke whistleblowerens identitet direkte eller indirekte kan udledes, skal ikke indgå i begrundelsen.

Dette betyder, at parten i en sag skal gives partsindsigt i og parthøres over de øvrige oplysninger, der indgår i sagen.

⁵⁸ Jf. whistleblowerlovens § 30, stk. 1, nr. 1.

⁵⁹ Jf. bemærkningerne til whistleblowerlovens § 25, jf. Folketingstidende 2020-2021, Tillæg A, L 213, Forslag til lov om beskyttelse af whistleblowere som fremsat.

⁶⁰ Jf. whistleblowerlovens § 26, stk. 5.

6.9 Offentlighedsordning

Arbejdspladser, som er omfattet af offentlighedsloven, er efter whistleblowerloven omfattet af en særlig offentlighedsordning. Ordningen har til formål at sikre offentligheden adgang til oplysninger om den generelle aktivitet i whistleblowerordningen det seneste år. Disse arbejdspladser skal mindst én gang årligt offentliggøre en række oplysninger. Oplysningerne skal som udgangspunkt offentliggøres på myndighedens hjemmeside.

Offentliggørelsesordningen

Arbejdspladsen skal bl.a. oplyse om antallet af modtagne indberetninger og status for opfølgning på indberetningerne, herunder:

- Hvor mange indberetninger der er realitetsbehandlet.
- Hvor mange indberetninger der er afvist eller afsluttet.
- Hvor mange indberetninger der har givet anledning til politianmeldelse.

I forbindelse med offentliggørelsen skal der være en beskrivelse af de overordnede temaer for de indberetninger, der er modtaget og fulgt op på i perioden.

Whistleblowerlovens særlige tavshedspligt og reglerne om videregivelse skal fortsat iagttages i forbindelse med offentliggørelsen af oplysningerne.⁶¹ Det indebærer, at de overordnede beskrivelser skal udformes på en sådan måde, at det ikke er muligt at identificere whistlebloweren eller den berørte person, og beskrivelsen bør ikke indeholde nærmere oplysninger fra de enkelte indberetninger.

Eksempel på temaer

De overordnede temaer kan for eksempel være indberetninger om potentielt strafbare forhold, overtrædelser af EU-retsakter, overtrædelser af love og regler udstedt i medfør heraf, tilsidesættelse af forvaltningsretlige principper, seksuel chikane eller anden chikane.

⁶¹ Jf. whistleblowerlovens §§ 25-26.

7. Hvilke rettigheder har de involverede personer?

7.1 Whistlebloweren

Whistleblowerloven tildeler whistlebloweren særlige rettigheder, der gælder før, under og efter, at vedkommende har foretaget indberetning eller offentliggørelse. Rettighederne kan ikke fraviges ved aftale, hvis det er til skade for whistlebloweren. Arbejdspladsen kan vælge at tildele whistlebloweren rettigheder, der stiller vedkommende bedre end lovens regler.

Eksempel

Whistlebloweren kan ikke gyldigt give afkald på beskyttelsen mod repressalier eller krav på godtgørelse eller genansættelse. F.eks. afskærer en gyldig tavshedsklausul ikke whistlebloweren fra at indberette eller offentliggøre oplysninger i overensstemmelse med betingelserne i whistleblowerloven.

Whistlebloweren kan ikke straffes for at have skaffet sig adgang til indberettede eller offentliggjorte oplysninger, medmindre handlingen i sig selv udgør en strafbar handling. Whistlebloweren kan heller ikke give afkald på denne beskyttelse.

Whistlebloweren kan ikke ifalde ansvar for at afsløre fortrolige oplysninger, hvis vedkommende har rimelig grund til at antage (dvs. er i god tro om), at oplysningerne i en indberetning eller en offentliggørelse er nødvendige for at afsløre en alvorlig lovovertrædelse eller et alvorligt forhold.

Ansvarsfritagelsen er betinget af, at oplysningerne er nødvendige for at afsløre lovovertrædelsen eller forholdet. Der må ved en sådan vurdering af nødvendigheden lægges vægt på oplysningernes karakter, herunder om vedkommende har handlet i berettiget varetægelse af en åbenbar almeninteresse eller af eget eller andres tarv. Ansvarsfritagelsen for en offentliggørelse kræver desuden, at betingelserne for offentliggørelse er opfyldt.

Det betyder, at whistlebloweren ikke anses for at have overtrådt en lovbestemt tavshedspligt, hvis der er rimelig grund til at antage, at oplysningerne i indberetningen eller offentliggørelsen er nødvendige for at afsløre en alvorlig lovovertrædelse eller et alvorligt forhold.

Whistlebloweren kan ikke ifalde ansvar for at skaffe sig adgang til oplysninger, hvis anskaffelsen ikke i sig selv udgør en strafbar handling. Det betyder, at whistlebloweren ikke kan ifalde ansvar for at afsløre indholdet af dokumenter, som pågældende har lovlig adgang til, eller hvor vedkommende tager kopier af sådanne dokumenter eller fjerner dem fra lokalerne i den organisation, hvor vedkommende er ansat. Det gælder også, selvom det er i strid med kontraktbestemmelser eller andre bestemmelser, som fastsætter, at dokumenterne tilhører arbejdspladsen. Whistlebloweren kan ifalde ansvar, hvis anskaffelsen udgør en selvstændig strafbar handling, f.eks. hacking, uberettiget aflytning eller optagelse af samtaler mellem andre.

En whistleblower må ikke udsættes for repressalier, herunder trussel om eller forsøg på repressalier, fordi vedkommende har foretaget indberetning eller offentliggørelse. Endvidere må whistlebloweren ikke hindres eller forsøges hindret i at foretage indberetning. Hvis en whistleblower – efter at have foretaget indberetning eller offentliggørelse – beviser at have lidt ulempe, er det

arbejdspladsen, der skal bevise, at reaktionen ikke skyldes indberetningen eller offentliggørelsen.⁶²

Repressalier

Repressalier forstås som enhver form for ufordelagtig behandling eller ufordelagtig følge som reaktion på en intern eller ekstern indberetning eller offentliggørelse, som forårsager eller kan forårsage whistlebloweren skade.

Det er en betingelse, at handlingen eller undladelsen forårsager eller vil kunne forårsage whistlebloweren skade, og at det er en følge af en indberetning eller offentliggørelse. Endvidere skal der være nær forbindelse mellem indberetningen eller offentliggørelsen og den direkte eller indirekte ufordelagtige behandling af whistlebloweren. Det betyder, at arbejdspladsen ikke er forhindret i at træffe f.eks. ansættelsesrelaterede beslutninger, som ikke er foranlediget af en indberetning eller en offentliggørelse.

Hindring

Whistlebloweren må ikke hindres eller forsøges hindret i at foretage indberetninger, herunder ved tavsheds klausuler.

Hindring kan f.eks. være, at en potentiel whistleblower betror sine kolleger eller chef, at vedkommende overvejer at indberette oplysninger, eller at vedkommende forhører sig om muligheden for at foretage indberetning og derefter afskediges eller mødes med andre repressalier, før den pågældende kan nå at foretage indberetning.

Beskyttelse af andre personer

Beskyttelsen mod repressalier omfatter også formidlere⁶³ og tredjeparter, der har forbindelse til whistlebloweren, og som risikerer at blive udsat for repressalier i en arbejdsrelateret sammenhæng. Det kan f.eks. være fagforeningsrepræsentanter, som har bistået whistlebloweren i forbindelse med indberetningen, eller kolleger og slægtninge. Beskyttelsen omfatter også virksomheder og myndigheder, som whistlebloweren ejer, arbejder for, eller på anden måde er forbundet med i en arbejdsrelateret sammenhæng.

Generelle eksempler på repressalier

- Suspension.
- Afskedigelse.
- Degradering eller undladt forfremmelse.
- Overførsel af opgaver, forflyttelse, lønnedgang, arbejdstidsændringer, nægtelse af uddannelsesaktiviteter, negativ bedømmelse af vedkommendes præstationer eller negativ ansættelsesreference.
- Pålæggelse eller forvaltning af enhver disciplinær foranstaltning, irettesættelse eller anden sanktion, herunder økonomiske sanktioner, tvang, intimidering, chikane eller udstødelse, diskrimination, ufordelagtig eller uretfærdig behandling.
- Manglende konvertering af en midlertidig ansættelseskontrakt til en tidsbegrænset kontrakt, hvor arbejdstageren havde en berettiget forventning om at få tilbudt varig ansættelse.
- Manglende forlængelse eller afbrydelse før tid af en midlertidig ansættelseskontrakt.
- Skade, herunder på personens omdømme, navnlig på sociale medier, eller økonomisk tab, herunder tab af omsætning og tab af indkomst, sortlistning på grundlag af en sektor- eller branchebaseret uformel eller formel aftale, hvilket kan indebære, at personen ikke i fremtiden kan finde beskæftigelse inden for den pågældende sektor eller branche, afbrydelse før tid eller ophævelse af en vare- eller tjenesteydelseskontrakt, tilbagekaldelse af en licens eller tilladelse, henvisning til psykiater eller læge.

⁶² Se nærmere om godtgørelse, bevisbedømmelse og straf i whistleblowerlovens kapitel 6.

⁶³ En fysisk person, der bistår whistlebloweren i med indberetningsprocessen i en arbejdsrelateret sammenhæng, og hvis bistand bør være fortrolig, jf. whistleblowerlovens § 3, nr. 8.

Konkrete eksempler på repressalier

- For ansatte kan repressalier f.eks. bestå i ansættelsesretlige konsekvenser i form af advarsler, degradering, nægtelse af lønforhøjelse, chikane eller afskedigelse.
- For selvstændige erhvervsdrivende, der leverer tjenesteydelser, selvstændige kontrahenter, underleverandører og leverandører vil repressalier typisk tage form af f.eks. afbrydelse eller annullering af en kontrakt om ydelser, en licens eller tilladelse, tab af omsætning, tab af indkomst, tvang, intimidering eller chikane, sortlistning eller virksomhedsboykot eller skade på deres omdømme.
- For aktionærer og personer i ledende organer kan repressalier f.eks. være af økonomisk karakter eller tage form af intimidering eller chikane, sortlistning eller skade på deres omdømme.
- For kandidater til job i en organisation, som anskaffer sig oplysninger i forbindelse med ansættelsesproceduren, kan repressalier f.eks. tage form af negative ansættelsesreferencer eller sortlistning.
- For frivillige og lønnede eller ulønnede praktikanter kan repressalier f.eks. tage form af, at deres tjenester ikke længere anvendes, at de gives negativ ansættelsesreference, eller at deres omdømme eller karrieremuligheder på anden måde skades.
- For samtlige persongrupper kan repressalier endvidere tage form af chikanøse søgsmål, dvs. at den pågældende mødes med grundløse sagsanlæg som følge af, at den pågældende har foretaget indberetning eller offentliggørelse efter denne lov.

Whistlebloweren er desuden beskyttet mod, at der videregives oplysninger om indholdet i indberetningen og oplysninger om whistleblowerens identitet.⁶⁴

7.2 Den berørte person

Den berørte person kan både være den person, som whistleblowerens indberetning eller offentliggørelse handler om, og en fysisk eller juridisk person med tilknytning til den berørte person (f.eks. en ægtefælle). En indberetning kan omhandle flere berørte personer.

Den berørte persons rettigheder kan ikke fraviges ved aftale, når det er til skade for den berørte. Det betyder f.eks., at arbejdspladsen ved udarbejdelsen af aftaler, politikker, ansættelsesformer og -betingelser, herunder voldsgiftsaftaler inden tvistens opståen, skal sikre den berørte persons rettigheder. Arbejdspladsen kan – hvis det ikke strider mod whistleblowerens rettigheder – vælge at tildele personen rettigheder, der stiller vedkommende bedre end lovens regler.

Arbejdspladsen skal sikre, at den berørte persons identitet beskyttes i forbindelse med sagsbehandlingen, jf. pkt. 6.2, og at personen har adgang til et effektivt forsvar, herunder ved at registrere indberetninger.

Arbejdspladsen skal desuden være opmærksom på den berørte persons rettigheder efter databeskyttelseslovgivningen, idet personen kan have ret til f.eks. indsigt, sletning eller berigtigelse af oplysninger.⁶⁵

⁶⁴ Se nærmere om tavshedspligt og videregivelse under pkt. 6.7 ovenfor.

⁶⁵ Se nærmere herom i pkt. 6.6 ovenfor. Der henvises endvidere til Vejledning om de registreredes rettigheder (Datatilsynet): <https://www.datatilsynet.dk/Media/C/0/Registreredes%20rettigheder.pdf>.

Bilag 1: Eksterne whistleblowerordninger

Arbejdspladsen skal i en klar og lettilgængelighed form stille oplysninger til rådighed for sine arbejdstagere om proceduren for at foretage indberetning eksternt, og hvor det er relevant til de EU's institutioner, organer, kontorer eller agenturer.⁶⁶

Det indebærer, at arbejdspladsen skal stille information til rådighed for potentielle whistleblowere. Informationen skal stilles til rådighed for den kreds af personer, som har mulighed for at anvende den interne whistleblowerordning. Formålet er at sikre, at potentielle whistleblowere kan træffe en informeret beslutning om, hvorvidt, hvordan og hvornår de skal foretage indberetning.

Offentlige arbejdspladser bør tillige give vejledning om, at interne og eksterne whistleblowerordninger ikke begrænser offentligt ansattes ytringsfrihed i øvrigt. Der vil således fortsat være ytringsfrihed og meddeleret i overensstemmelse med de gældende regler herom.⁶⁷

Nedenfor fremgår en oversigt over de eksterne whistleblowerordninger. Der kan læses nærmere om proceduren for at indberette til de enkelte ordninger på deres hjemmesider.

Eksterne whistleblowerordninger i Danmark

Generel, ekstern whistleblowerordning i Datatilsynet: <https://whistleblower.dk/>.

Ekstern whistleblowerordning for Politiets Efterretningstjeneste (PET) i Justitsministeriet.⁶⁸

Ekstern whistleblowerordning for Forsvarets Efterretningstjeneste (FE) i Forsvarsministeriet.⁶⁹

Finanstilsynet (det finansielle området): <https://www.finanstilsynet.dk/whistleblower>.

Erhvervsstyrelsen (revionsområdet): <https://erhvervsstyrelsen.dk/whistleblowerordning>.

Arbejdstilsynet (om sikkerhed og sundhed på offshore-anlæg): <https://offshore.at.dk/whistleblower/>.

Miljøstyrelsen (herunder miljøproblemer på offshore-anlæg: <https://mst.dk/erhverv/industri/olie-og-gasproduktion-i-nordsoeen-offshore/>.

Eksterne whistleblowerordninger i EU⁷⁰

Der er en række eksterne whistleblowerordninger i EU-institutionerne, herunder i EU-Kommissionen, Det Europæiske Kontor for Bekæmpelse af Svig (OLAF)⁷¹, Det Europæiske Agentur for Søfartssikkerhed (EMSA), Det Europæiske Luftfartssikkerhedsagentur (EASA), Den Europæiske Værdipapir- og Markedstilsynsmyndighed (ESMA)⁷² og Det Europæiske Lægemiddelagentur (EMA).

⁶⁶ Jf. whistleblowerlovens § 13, stk. 1, nr. 2.

⁶⁷ Der henvises til Vejledning om offentligt ansattes ytringsfrihed: https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Pressemeddelelser/pdf/2016/vejledning_om_offentligt_ansattes_ytringsfrihed.pdf.

⁶⁸ Se nærmere på Justitsministeriets hjemmeside: www.jm.dk.

⁶⁹ Se nærmere på Forsvarsministeriets hjemmeside: www.fmn.dk.

⁷⁰ Se præambelbetragtning nr. 69. Justitsministeriet har med undtagelse af OLAF og ESMA ikke kunne identificere digitale kanaler.

⁷¹ https://ec.europa.eu/anti-fraud/olaf-and-you/report-fraud_da.

⁷² <https://www.esma.europa.eu/whistleblowers-corner>.

Dato

17. december 2021

Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K

Telefon

72 26 84 00

Email

jm@jm.dk

Foto

Scanpix